

Bedri Rahmi Eyüboğlu Şiirinde İstanbul*

Didem ARDALI BÜYÜKARMAN**

Hacire AKTAŞ DAĞ***

ÖZ: Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975), Cumhuriyet dönemi şairi, ressamı ve yazarıdır. Eyüboğlu'nun bu dönemde ressam olarak öne çıkması, şairliğini gölgelese de edebiyat alanına değerli şiirler bırakır. Cumhuriyet dönemi ressamı olarak Anadolu folklorunu resme taşıırken aynı duyarlılığı şiirde de gösterir. Trabzon'da doğan şair, daha sonra İstanbul ve Paris odağında sanatını geliştirir. Öğrendiği modern sanatı Anadolu folkloruyla sentezler. Şair, bazı şiirlerinde Anadolu ekseninde İstanbul'a ve ona ait olan unsurlara farklı iki açıyla yaklaşır. Şiirlerinde İstanbul'a kimi zaman sevgiyle kimi zamanda nefretle yaklaşır. Bu duygular çerçevesinde İstanbul ve Anadolu'yu karşılaştırır. Şair şiirlerinde İstanbul'un güzelliklerine değinse de asıl özümsemiği Anadolu'dur. İstanbul odağında Anadolu'nun değerine vurgu yapar. Bu çalışmada, Bedri Rahmi'nin *Dol Kara Bakır Dol* adlı eseri temel alınarak "İstanbul Destanı", "İstanbul Haritası", "Oğlum Mehmede", "Şehirdekilere Gazel", "Güzel ile Faydalı", "Büyük Şehir", "Yazma Destan", "Akıl ile Gözün Hikâyesi", "Minare ile Meneviş" ve "7 Tane Erik Ağacı" adlı şiirlerinden yola çıkarak İstanbul'a olan olumsuz algı, İstanbul'un şiirde resmedilmesi, Anadolu ve İstanbul karşılaştırması adlı başlıklar üzerinden analitik bir çözümlemeye tabii tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Bedri Rahmi Eyüboğlu, şiir, İstanbul, şehir, insan.*

* Bu makale İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi 9. Bilim Günleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, dbuyuk@yildiz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4440-2012>.

*** Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi, hacire.aktas00@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4791-9092>.

Geliş Tarihi/ Received: 16 Nisan 2025/ 16 April 2025

Kabul Tarihi/ Accepted: 12 Mayıs 2025/ 12 May 2025

İstanbul in Bedri Rahmi Eyüboğlu Poetry

Abstract: Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975) was a poet, painter and writer of the Republican period. Although Eyüboğlu's prominence as a painter in this period overshadows his poetry, he leaves valuable poems to the field of literature. As a painter of the Republican period, Eyüboğlu brought Anatolian folklore to his paintings and showed the same sensitivity in his poetry. Born in Trabzon, the poet later developed his art in Istanbul and Paris. He synthesizes the modern art he learned with Anatolian folklore. In some of his poems, the poet approaches Istanbul and its elements from two different angles on the Anatolian axis. In his poems, he approaches Istanbul sometimes with love and sometimes with hatred. He compares Istanbul and Anatolia within the framework of these feelings. Although the poet mentions the beauties of Istanbul in his poems, it is Anatolia that he really absorbs. He emphasizes the value of Anatolia in the focus of Istanbul. In this study, based on Bedri Rahmi's work *Dol Kara Bakır Dol*, the negative perception of Istanbul, the portrayal of Istanbul in poetry, the comparison of Anatolia and Istanbul, the negative perception of Istanbul based on his poems titled "İstanbul Destanı", "İstanbul Haritası", "Oğlum Mehmede", "Şehirdekilere Gazel", "Güzel ile Faydalı", "Büyük Şehir", "Yazma Destan", "Akıl ile Gözün Hikâyesi", "Minare ile Meneviş" and "7 Tane Erik Ağacı" are subjected to an analytical analysis.

Keywords: *Bedri Rahmi Eyüboğlu, poetry, Istanbul, city, human.*

Giriş

Bedri Rahmi Eyüboğlu 1911 yılında Trabzon Görele’de doğar. Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun asıl adı Ali Bedrettin’dir. Yakın çevresi ve ailesi tarafından “Bedir” olarak bilinir. Bedri Rahmi babası Rahmi Bey’in kaymakamlığı sebebiyle birçok şehirde okuyur ve Ankara, Kütahya, Artvin’de gibi şehirlerde yaşarlar. Babasının Trabzon milletvekili seçilmesiyle Trabzon’da yaşarlar. Rahmi Bey, yabancı dil (Fransızca) bilen edebiyata meraklı bir aydındır. Onun bu perspektifi oğullarının edebi anlamda gelişmesine katkı sağlar. Bedri Rahmi’nin okula karşı negatif bir tutumu vardır. Trabzon lisesindeki yıllarında yoğun bir bunalım içerisindeydi. Onun bunalım içerisinde olmasının nedeni ise okulda eğitim-öğretim veren öğretmenleridir. Bedri Rahmi’nin hayatına soluk olan ise resim öğretmeni Zeki Kocamemi’dir (Kurdakul, 1973:163).

1927 yılında okuluna gelmesiyle Bedri Rahmi resim sanatına ilgi duyar. Bedri Rahmi, babası ve abisinin önerisiyle İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nde Resim Bölümüne başlar. Bu fakültede hocaları, Nazmi Ziya, Ahmet Haşim, İbrahim Çallı sayesinde resimle ilgili sağlam bilgiler edinir. Bedri Rahmi’nin Van Gogh tutkusu burada başlar. Akademide İki eğitim gördükten sonra 1930’da ağabeyi Sabahattin Eyüboğlu’nun aldığı bursla Fransa’ya gider. İki kardeş bu dönemde beraber Fransa’nın sanatsal yönünü keşfeder. Bedri Rahmi Lyon Güzel Sanatlar Okulu’na başlar ve sonradan eşi olacak Eren Eyüboğlu ile de burada tanışır. Bu akademi de Van Gogh’tan sonra etkilendiği şahsiyet Gauguin’dir. Bir süre sonra Lhote Akademisi’nde Cemal Tollu’yla tanışır. 1936’da Türkiye’ye tekrar gelir ve 1933’te beş arkadaşıyla d grubunu kurar. Tan, Muhit ve *Yeni Adımlar*’da ilkyazı ve hikâyeleriyle tanınır. Ses, *İnsan*, *İşte*, *Gün*, *İnkılapçı Gençlik*, *Büyük Doğu* dergilerinde, 1946-1958’te *Yeditepe* ve *Varlık* dergilerinde şiirleriyle yerliliğe yeni bir perspektif ekler (Erol, 1984:15-37; Kurdakul, 1973:163).

Bedri Rahmi, Trabzon, İstanbul ve Fransa’da yaşamış bir sanatçıdır. Onun farklı yerlerde yaşaması şair, ressam ve

yazar oluşunu beslemiştir. Bedri Rahmi, 1940’larda devletin sanat politikası dâhilinde Anadolu’yu gezen ressamların gezilerini *Canım Anadolu* adlı eserinde kaleme alır. Bu anılarda Bedri Rahmi Anadolu ve insanına dair kültürel değerleri en ince detaylarıyla gözlemleyip anlatır. Türk halk kültürüne ait şiir, türkü kilim, halı, nakış, şiir unsurları inceler. Yaptığı geziler esnasında Sivas’ta Âşık Veysel’i ziyaret ederek onun realizminden onu bir halk ozanı olarak tanımlar. Bedri Rahmi Anadolu gezilerini devlet desteğiyle gerçekleştirir. (1953: 3-128).

Bedri Rahmi şehirlere yaptığı gezilerden dolayı bir sanatçı olarak şehirlerden etkilenir. 1943’te “Yahya Kemal ve İstanbul” adlı yazısında Kemal’in şiirindeki tarih düşüncesini beğenir ve “muhteşem bir tarih sevgisi” olarak yorumlar (Eyüboğlu, 2004:214-218). Bedri Rahmi, Yahya Kemal’in şiirindeki tarih algısını kendi şiirinde “Anadolu” olarak belirler.

Ramazan Melih Erzen’e (2007) göre Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun zengin imge ve temasının kaynağı “Anadolu el sanatları, annesinden edindiği masal, türkü ve diğer anonim halk edebiyatı ürünleri; aşık tarzı, geleneği, halk inançları ve mitoloji” dir. Bu unsurlar eşliğinde şiirini şekillendirir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Türk şiirini hem sanatsal, tarihsel ve kültürel anlamda Anadolu’ya, hem de modern şiir yoluyla batıya bağlayıp sentezlemiştir.

Çoğu şiirinde İstanbul’u ele alırken Anadolu ile karşılaştırır. Anadolu ekseninde bir İstanbul söz konusudur. Bu çalışmada sanatçının, Anadolu ekseninde ele alınan İstanbul eksenli şiirleri üzerinde durulacaktır.

Şehir ve İstanbul

TDK Sözlüğü’nde şehir, tarımsal verimliliği olmayan yerleşim yerleri kent site olarak tanımlanır. Şehir günümüzde sosyal anlamda gelişmiş çok nüfuslu dinamik yapıdaki yerleşimlerdir. Şehir kelimesinin kökü Farsçaya dayanır. Farsça şehir, Türkçe’de halk ağzında Soğdca kökenli kent ile “kale ve

saray” gibi anlamlara gelen balık kelimesi olarak da kullanılmıştır (Küçükaşçı, 2010:441).

Şehir kavramı için ortak standart bir tanımlama bulunmaz. Şehir kavramı konusunda tek bir tanımın olmamasının sebebi “şehrin zaman ve mekâna göre değişen çok yönlü ve karmaşık bir olgu olmasındandır” (Canatan, 2009:65). Çoğu ülke, illeri çeşitli kriterlerle tanımlar. Genellikle nüfusa göre, şehir, kasaba ve köy sınıflandırılması yapılır. Cumhuriyet döneminde şehre ek olarak kent kavramı da kullanılır.

“Biliyorsunuz, günümüz Türkçesinde şehir kavramının karşılığı olarak kent de kullanılıyor, şehir’i Türkçe’den kırmak için icat edilen kent, bana sorarsanız, Ankara gibi yeni kurulmuş modern şehirler için kullanılabilir. İstanbul, Bursa, Kütahya, Konya vb. şehirler şehirdir, kent değil. Ben, bir iradenin dayatmadığı, kendi kendini yaratan üretken ‘dış’ şehirlere, ‘şehir’, bir irade tarafından baştan sona planlanarak yapılan ‘erkek’ şehirlere de ‘kent’ demeyi tercih edenlerdenim” (Beşir Ayvazoğlu 2015:239).

Şehirler var oldukları coğrafyalarda kendi kültürünü sürdürür, yıkılıp yeniden inşa edilen bu şehirler kentlere dönüşür. İnsan tarihinde şehirlerin dönüşümü önemlidir. Şehir insan için önemli bir hafızadır. Bu nedenle edebiyat ve şiirde de önemli bir unsurdur. Türk şiirinde şehrin konu olması Divan edebiyatından günümüze dek sürer.

Türk şiirinde Tanzimat’tan sonra şehrengiz tarzında şehri konu eden şiirlerin çerçevesi değişir. Özellikle Cumhuriyet döneminde İstanbul şairlerce şiirde çok işlenir. Mehmet Narlı, İstanbul’un şiire konu edilmesini şöyle anlatır.

“1920’den 1950’lere kadar yazılan şiirlerde, İstanbul’a duyulan sevgi ve bağlılık; şehir yoluyla ulaşılan düşünce, duyulmuş ve inanç; şehrin farklı mekânlarının gönderdiği tarihsel ve kültürel hafıza; günlük yaşamalar içinde şehrin mekânlarına yüklenen anlam ve işlevler birbirinden oldukça farklıdır.

Otuz yıllık kısa bir zaman dilimi göz önüne alınırsa, poetik, tematik ve ideolojik açılardan Türk şiirinin en çeşitli dönemi Cumhuriyet dönemidir. Doğal olarak bu çeşitlilik, mekân algısında sözü edilen farklılıkları beslemiştir. Örneğin, kimi şairler, İstanbul’u medeniyetin eşyaya sinmiş hali olarak görürken; kimi şairler, aynı şehri, doğal ve sıradan yaşamların mekânı olarak görürler. Şehri, insanda güzellik ve uyum düşüncesi uyandıran manzaralar olarak gösteren şairler olduğu gibi; yoksulların ve varlıklıların uyumsuzluk içinde yaşadıkları bir çatışma alanı olarak gösteren şairler de vardır” (Narlı, 2008: 158).

Cumhuriyet dönemi şairlerinden biri olan Bedri Rahmi Eyüboğlu da başta “İstanbul Destanı” şiiri olmak üzere “İstanbul Haritası”, “Oğlum Mehmede”, “Şehirdekilere Gazel”, “Güzel ile Faydalı”, “Büyük Şehir”, “Yazma Destan”, “Akıl ile Gözün Hikâyesi”, “Minare ile Meneviş” ve “7 Tane Erik Ağacı” şiirlerinde İstanbul’u konu edinir. Şair İstanbul’a Anadolu ekseninde yaklaşır.

İstanbul’un Olumsuz Bir Şehir Olarak Algılanması

Bedri Rahmi, İstanbul’un güzel niteliklerini anlatırken İstanbul’daki yoksul, işçilik yapan, yetim insanlara da işaret eder. İstanbul’da bir yandan adalarda balık tutan, kuşların uçuşunu izleyen insanlar yer alırken diğer yandan gecekondualarda yaşayan yoksul, yetim insanlar da yer edinir. Amerika askerlerinin İstanbul’da yer edinmesini eleştirir. Şair “acayip memleketim” deyimiyle bu zıtlığı eleştirir. “İstanbul Destanı” şiirinde bu zıtlıklara vurgu yapar.

*“İstanbul deyince aklıma
Koca Sinan gelir
On parmağı on ulu çınar gibi Her yandan yükselir
Sonra gecekondu gelir ardı sıra İslî paslı yetim
Ey benim dev memesinde cüceler emziren acayip [memleketim] (Eyüboğlu, 1974: 190).*

Bedri Rahmi'nin büyük şehirlere karşı olumsuz bir bakış açısı vardır. Bu şehirdeki olumsuzluklara karşı Anadolu'nun köylerine sığınır. “Şehirdekilere Gazel” adlı şiirinde de bu bakış söz konusudur.

*“Onlara çiçek götürmeyelim
Kolonya sürünsünler
Taylarımızı, sıpalarımızı anlatmak için,
Nefes tüketmeyelim;
Tahtadan atları var binsinler..
Söğüt dallarına bıçak vuranların
Tavşanlara saman dolduranların elleri kırılsın
Onların çeşit çeşit oyuncakları var
Gemileri var uçsuz bucaksız
Oyunları var hadsiz hesapsız.” (Eyüboğlu, 1974:79):*

Yukarıdaki dizelerde, şair şehri ve şehirdekileri “onlar” sıfatıyla anlatır. “Onlara” karşı gizli bir “bizde” şiirde yer edinir. Şehirdekiler ve Anadolu köylerindeki insanları yerleşim yerleri açısından karşılaştırır. Ona göre şehirdekiler köylerden beslenir fakat köyün değerini bilmezler. Onlar çiçeği değil kolonyayı sürer. Anadolu’yu bir ham madde olarak niteler. Şehirdekiler ise bu ham maddeden yararlanıp her şeye sahip olur. Fakat “onlar” sahip oldukça samimiyeti ve özü unuttur. Şiirin son dizelerinde bu açıkça ortaya konur.

*“Suyu alıp götürdüler içip içip tükürdüler
Üstüne üstelik
Bize acımasını bildiler
Biz de onlara acıyalım.” (Eyüboğlu, 1974:80).*

Şehirdekiler Anadolu’nun suyunu vb. bütün ham maddelerini alıp değerini bilmez. Şair şehirdekilerin Anadolu’dan beslenmesine rağmen Anadolu ve insanını küçümsediğine de işaret eder. Şair, şehirdekilerin Anadolu insanı küçümseyerek acıdığını fakat asıl acınacak durumda olanların “onlar” olduğunu dile getirir. Bu şekilde Bedri Rahmi, şehre karşı Anadolu insanını, folklorunu ve özünü savunur. Bu savunma şehre yö-

neltiren olumsuz bakış açısıyla aktarılır. “Güzel ile Faydalı” adlı şiirde ise şair, İstanbul’daki tarihi çeşmelerin yontulmasını eleştirir. İstanbul’un tarihi çeşmelerinin değer bulmadığına vurgu yapar. Ona göre, bir şey yapılacaksa faydalı bir güzellik olmalıdır.

“Büyük Şehir” adlı şiirde de büyük şehrinin insanı korkutan yanına değinilir.

“Tramvayda, sinemada, meyhanede, mabette.

Herkes kendi murdar karanlığına gömülmüş

Herkes gurbette.” (Eyüboğlu, 1974: 127).

Büyük şehirlerin insanları kalabalıklar içerisinde yalnız olan bireylerdir. Kalabalıkların olduğu bütün mekânlarda bireyler arası iletişim yoktur. Herkes bulunduğu yere yabancı olduğu için kendini gurbette sanır. Bu yalnızlık içerisinde git-tikçe karanlığa gömülür.

İstanbul’un Şiirdeki Resmi

Bedri Rahmi, ressam bir şair olarak şiirde tahkiye anlatım tekniğini de kullanarak İstanbul’un resmini kelimelerle çizer. Şair “İstanbul Destanı” adlı şiirinde şöyle bir başlangıç yaparak İstanbul’u resmetmeye başlar. (Eyüboğlu, 1974:180):

“İstanbul deyince aklıma bir martı gelir

Yarısı gümüş yarısı köpük

Yarısı balık yarısı kuş

İstanbul deyince aklıma bir masal gelir

Bir varmış bir yokmuş” (Eyüboğlu, 1974:180).

Şairin zihninde İstanbul bir martı ile özdeşleşir. “Yarısı gümüş yarısı köpük” dizesinde güneş ve denizi kastederek sonraki dizede balık, kuş kelimeleri ile de anlamlandırır. Balık denizde, kuş ise gökyüzüne ait canlılardır. Yazar ilk dizelerinde İstanbul’un masal gibi bir şehir olduğuna inanır. Şiirin diğer kıtalarında ise İstanbul’a ait bütün unsurlar bir destan havasında anlatılır. İstanbul semtleri, Kapalıçarşı, adalar, kuleler; İs-

tanbul’da yaşayan farklı etnik kökenli insanlar, fabrika işçileri, gecekondudaki yetimler vb. birçok şeye değinerek İstanbul’un büyük bir resmini çizer. Son olarak şiirlerinde İstanbul’u konu edinen Yahya Kemal, Orhan Veli ile hikâyelerde İstanbul’a yer veren Sait Faik’i anar. Şair İstanbul’a hiç gitmeyen bir okuyucuya bile İstanbul’u görmüş hissi verir.

Bedri Rahmi, “Yazma Destan” adlı şiirinde de İstanbul’da yaşayan farklı etnik kökenli insanları, İstanbul’un semtlerini, kulelerini tahkiyeli bir anlatımla aktarır. Sulu kule ve orada yaşayan insanların özelliklerini Binnaz üzerinden anlatır.

*“Söylemesi benden çalıp oynaması
Sulukule’den Yazmacı güzeli Binnaz, hastır boyaları çıkmaz” (Eyüboğlu, 1974:135):*Sulukule ve Binnaz’ı anlattıktan sonra bu sefer Üsküplü Şaban ustayı anlatır.

*“Şaban usta Üsküp’ten gelmiş geleli, otuz yıl olmuş
Üsküdar’da Fıstık Ağacında bir tezgâh kurmuş Aklını
fıkrını yazmaya vermiş
Dili birazcık Üsküp’e çalar
Meselâ, gel bir yemek yiyelim, demez de
Yiyelim bir yemek, der.” (Eyüboğlu, 1974:136)*

Şair, İstanbul’un bütün güzelliklerini, semtlerini, insanların rengârenk bir resim gibi okuyucuya sunar. İstanbul’a olan ilgisini son dizeler de “İstanbul’dan deniz kokan, yosun kokan bir merhaba!” ile niteler. “Akıl ile Gözün Hikâyesi” adlı şiirinde ise İstanbul Kanlıca’da geçen bir kadını ve iki çocuğunu resmederek anlatır. İstanbul’daki evlerin küçüklüğünü, insanların bu evlerdeki yalnızlığını ve hapsedilişini anlatır. “Minare ile Meneviş” adlı şiirde de İstanbul’un en bilinen yapılarından biri olan Ortaköy camisinin minaresinin denizdeki parıltısını meneviş olarak adlandırıp bu yapıyı okuyucuya resmeder. Şair İstanbul’a ait olan her şeyi bir resim gibi kelimelere dökerek okuyucuya aktarır.

“7 Tane Erik Ağacı” adlı şiirde de şair İstanbul’da bulunan Fındıklı semtindeki yapılaşmayı eleştirir. Burada yer alan yedi erik ağacı kesilip yerine büyük bir apartman yapılır. Bedri Rahmi İstanbul’un kentleşmesini, betonlaşmasını bir hikâye gibi resmeder.

*“7 tane erik ağacımın hikâyesini anlat
Evimiz deniz kenarındadır Fındıklı’da
Ekmek paramız Beyoğlu’nda çıkar
Beyoğlu’na bir yokuştan çıkarız yirmi senedir
Yokuşun ortasında bir atsa
Arsanın ortasında 7 tane erik ağacı” (Eyüboğlu, 1974,*

157)

Anadolu ve İstanbul’un Karşılaştırılması

Damla Can Koç, doktora tezinde Bedri Rahmi Eyüboğlu’nu değerlendirirken Anadolu ve Anadolu’luk kavramını şöyle açıklar: “Türkiye’nin herhangi bir bölgesini değil, geneli ve geleneği ifade etmektedir. Anadolu daha çok büyük metropol-lerin dışında kalmış, bozulmamış geleneği, korunmuş kültürel coğrafyayı ifade etmektedir...” (Can Koç, 2017: 510). Bedri Rahmi bu anlamda İstanbul ve onun dışında kalan taşra yerleri gelenek üzerinden karşılaştırır.

“İstanbul Destanı” şiirinde Bedri Rahmi, İstanbul ekseninde Anadolu’yu anlatır. Şair aşağıdaki dizelerde Gülcemal ve İstanbul’u Anadolu ekseninde aktarır. O dönemde savaş vapuru olan Gülcemal birçok şiirde geçer. Şair bu vapurla İstanbul’a geldiğini ve bu vapur üzerine Anadolu’da türküler yakıldığını dile getirir. Bir savaş gemisi olduğu düşünüldüğünde burada yakılan türkülerin olumlu anlamda yakılması düşündürücüdür. Şair Anadolu’nun toprak damlı evinden İstanbul’a Gülcemal vapuruyla ulaşır. Burada Anadolu’nun folklorik öğeleri öne çıktığı gibi insanların yoksulluklarına da değinilir. Bu anlamda İstanbul ve Anadolu insanı üzerinden şehirlerin imkânları da karşılaştırılmış olur.

*“İstanbul deyince aklıma Gülcemal gelir
Anadolu’da toprak damlı bir evde
Gülcemal üstüne türküler söylenir
Süt akar cümle musluklarından*

*Direklerinde güller tomurcuklanır
Anadolu’da toprak damlı bir evde çocukluğum
Gülcemal’le gider İstanbul’a
Gülcemal’le gelir” (Eyüboğlu, 1974:180).*

Aşağıdaki dizelerde ise Anadolu’dan gelen halk İstanbul’da mutlu olmamıştır. Bu insanlar İstanbul’un güzelliklerinden yararlanmayıp dilenmeye mecbur kalan, çöpçülük, hammallık gibi işler yapma mecburiyetinde olan bir sınıf olarak nitelenir.

“İstanbul deyince aklıma Tophane’de küçücük bir sokak gelir

Her Allahın günü kahvelerine Anadolu’dan bir sürü fakir fukara gelir

*Kimi dilenecek dilenmesine utanır
Kiminin elinde bir süpürge peyda olur uzun
Dudaklarında kirli pas bir tebessüm
Çöpçü olmuştur bugüne bugün
Kiminin sırtında perişan bir küfe
Kiminin sırtında nakış semer
Şehrin cümbüşüne katılır gider
Kâh yağ bir kolana koşulur
Piyano taşırılar omuz omuza” (Eyüboğlu, 1974:183).*

“İstanbul Haritası” şiirinde ise yine İstanbul’un her taşının altında Anadolu’dan kopup yerleşmiş, onunla var olmuş izleri anlatır. Şehrin burasına dokunma garipler acıdan kasıt, İstanbul’un her noktasında Anadolu’dan izler olduğu anlatır.

*“Şehrin burasına dokunma acır Gureba
Şehrin burasına dokun gülsün*

*İçine bakraç bakraç mavi dökülsün
Kızkulesi Şehrin burasına simsiyah bir nokta
Bin nokta yüzbin nokta
Bir Anadoludur gelmiş meleşir boşlukta Bir Anadoludur
gelmiş serilmiş
Bir Ali Cengiz kilimdir örülmüş Şehrin böylesi nerde gö-
rölmüş
Dağlar taşlar kızamık dökmüş” (Eyüboğlu, 1974:265).*

Şair “Oğlum Memede” adlı şiirinde büyük şehirleri oğ-
luna takdim ederken olumsuz bir şehir imajı çizer. Bu şehir-
lerde yaşanmaması gerektiği her türlü olumsuzluğun büyük
şehirlerde yaşandığını kanısındadır. Şairin aşağıdaki dizelerde
büyük şehirlere dair olumlu bir görüşü yoktur. Büyük camiler
yapılan bu şehirlerde “küçük mezarlarla” ölene değer verilmez.
Camiler büyük olsa da yapı olarak manevi anlamda günah ve
ahlaksızlık çoktur. Buradaki ahlaksızlıklara karşı oğluna nasi-
hat eder. Büyük şehirlerdeki büyük camilerle yüksek minare-
lerde ölü için sela verilse de ölene, insana değer yoktur. Büyük
şehirlerle karşı küçük köylere sığınır. Oralarda köyün mezarlığı
bile yoktur. Çünkü oradaki insanlar ölümü düşünmez. Şehirde-
ki kirliliğe karşı köydeki saflık ve samimiyete sığınır.

*“Büyük Şehirleri Takdim Ederim
Sana büyük şehirlerden bahsedeceğim;
En büyük camiler orda kurulur
En küçük mezarlar orda kazılır
En kara yazılar orda dizilir
Yüksek minarelerde selâ verilir
Civar hanelerde zina edilir.
Büyük şehirlerde yalan söylenir tosunum.
Hâlbuki küçük köylerin
Mezarlığı bile yoktur” (Eyüboğlu, 1974:44).*

Sonuç

Şairler yaşadıkları şehirlerden etkilenip bir hafıza oluştu-
rurlar. Bu hafızadan yola çıkarak şiirlerinin dekorunu kurarlar.
Cumhuriyet dönemi şairlerince şiirlere çok konu edilen İstan-

bul şehri, Bedri Rahmi şiiirinde de yer edinir. Şair eğitim ve sanatı için birçok şehirde yaşayıp gezer. Paris'te yaşadıkdan sonra modern sanatı Anadolu folkloruyla sentezler. Bedri Rahmi'nin sanatının merkeziden Anadolu folkloru ve özü yer edinir. Şair şiiirlerinde İstanbul'u Anadolu ekseninde işler. Ona göre Anadolu'nun saf ve temizliği karşısında İstanbul gibi büyük şehirler kirlidir, saflığın bozulduğu, samimiyet olmadığı bir yerdir. Anadolu'dan beslenen İstanbul, Anadolu ve insanın değerini bilmez. Şairin bu olumsuz bakışının yanı sıra İstanbul'a karşı beslediği bir sevgi de söz konusudur. Şiiirlerinde İstanbul'un semtlerini, farklı etnik kökenli insanlarını, balıklarını, kuşlarını tahkiyeli bir anlatımla aktarır. Şair İstanbul ve Anadolu'yu sürekli bir karşılaştırma yöntemiyle değerlendirir. Bu karşılaştırmada saf, temiz olan ve değeri bilinmeyen Anadolu'dur.

Kaynaklar

- Ayvazoğlu, B. (2015). Aşk Estetiği, 1.bs. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Can Koç, D. (2017). Bedri Rahmi Eyüboğlu- Nuri İyem -Neset Günlalmehmet Pesen ve Nedret Sekban Eserlerinin Ön ve Arka Yapı Kategorileri Bakımından İncelenmesi ve Sanat Eğitimine Katkıları. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitü.
- Canatan, K. (2009). Bir Tanımlama Çerçevesi: İslam Kültüründe Şehir Kavramı, Hece, Medeniyet, Edebiyat ve Kültür Bağlamında Şehirlerin Dili Özel Sayısı (65):150-152
- Erol, T. (1984). Günümüz Türk Resmînin Oluşum Sürecinde Bedri Rahmi Eyüboğlu Yetişme Koşulları, Sanatçı Kişiliği. 1.bs. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Erzen, R. M. (2007). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Şiiri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eyüboğlu, B. R. (1953). Canım Anadolu. 1.bs. İstanbul: Varlık Yayınları.

- Eyüboğlu, B. R. (1974). *Dol Kara Bakır Dol Bütün Şiirleri*. 1.bs. İstanbul: Bilgi Yayınevi. Eyüboğlu, İ. Z. (2004). *Anadolu Büyüleri*. 1.bs. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kurdakul, Ş. (1973). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. 2.bs. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Küçükaşçı, M. S. (2010). “Şehir”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.38, İstanbul: TDV Yayınları.
- Narlı, M. (2008). *Üç İstanbul: Yahya Kemal, Orhan Veli ve İlhan Berk’in Şiirlerinde İstanbul*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (20):158.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük (Genişletilmiş Baskı)*. Ankara: TDK.